

O ulozi žena u mirovnim pregovorima: koncept inkluzivne bezbednosti

Zorica Mršević i Svetlana Janković, *Inkluzivna bezbednost*, Pokrajinski zavod za ravnopravnost polova, Novi Sad, 2021, 200 str.

Monografija *Inkluzivna bezbednost* napisana je na dve stotine strana, odštampana u tiražu od 300 primeraka, publikovana od strane Pokrajinskog zavoda za ravnopravnost polova u Novom Sadu i objavljena u okviru edicije „Mileva Marić Ajnštajn“. Konceptualno obrađuje tri teme: inkluzija u sektoru bezbednosti i međunarodnim odnosima, inkluzivnost savremenih oružanih snaga i inkluzivnost u domenu smanjenja rizika od katastrofa. Literaturni podaci, na kojima počiva monografija, dostupni su na kraju svakog poglavlja.

Nastavno naučna oblast studija roda obogaćena je temom inkluzivne bezbednosti tj. savremenim konceptom promocije rodne ravnopravnosti. U *Uvodu* knjige autorke pojašnjavaju koncept inkluzivne bezbednosti u domenu uključivanja žena u mirovnim pregovorima u cilju izgradnje mira. Ovaj korak pokazuje novu ulogu žena u sferi bezbednosti u svrhu bržeg rešavanja sukoba/konflikata. Takav sistem doprinosi da se mir trajnije održi kroz učešće žena u oružanim snagama, u postupku donošenja političkih odluka, u civilnim predstavničkim telima tj. u svim fazama procesa izgradnje mira, jer žene prevazilaze podele i grade koalicije za mir. Pomenuti model je uslovljen prevazilaženjem tradicionalnih shvatanja o ženi koja utiču na marginalizovanje ženske populacije iz političkih procesa. Takođe, ističe se potreba za efikasnije uključivanje žena u odlučivanju i upravljanju prirodnim resursima, zaštitom životne sredine i prevenciji

rizika od prirodnih katastrofa. Nadasve, insistira se na prepoznavanju značaja rodne komponente u društvu. Svakako, takvo mišljenje zasnovano je na empirijskim studijama koje pokazuju da je manje verovatno da će žene biti tretirane s nepoverenjem u pregovaračkim procesima za razliku od muškaraca, tj. konfliktne strane pre će verovati ženama kao posrednicama nego muškarcima.

Istraživački rezultati u prvom poglavlju, *Inkluzija u sektoru bezbednosti i međunarodnim odnosima*, pokazuju da su zemlje sa većim brojem žena u parlamentu manje uključene u ratne sukobe, a država uzdržana od ugrožavanja ljudskih prava. Uključivanje žena u sektor bezbednosti, u ulozi donosilaca odluka u procesima izgradnje mira, predstavlja osnov inkluzivne bezbednosti. Rešavanje sukoba i smanjenje rizika od katastrofa učešćem žena omogućava da mirovni sporazumi budu održivi i brži u procesu kreiranja strategija za suzbijanje negativnih efekata u domenu oružanih snaga. Krovni cilj širenja mreže žena ne treba da doprinese samo povećanju broja žena u formalnom smislu, već i stvarnog angažovanja ženske populacije u okviru programa bezbednosti. Na učešću žena u sektoru bezbednosti se insistira, jer žene promovišu mir tj. rešavaju krize bez upotrebe nasilja. Dr Mršević i mr Janković ukazuju da je prisutnost žena u oružanim snagama veća u državama sa liberalnom ideologijom političkog vođstva, a manja u autoritarnim državama.

U drugom poglavlju, *Inkluzivnost savremenih oružanih snaga*, autoke navode globalna iskustva u funkcionisanju koncepta inkluzivne bezbednosti. Na osnovu njihovih istraživanja saznajemo da je veće angažovanje žena u oružanim redovima počelo sedamdesetih godina 20. veka. Angažman žena u vojsci u Sjedinjenim Američkim Državama doživeo je obrt od

sedamdesetih godina prošlog veka, pružanjem mogućnosti obrazovanja ženske populacije na vojnim akademijama. Vremenom je načinjen još jedan iskorak, te su žene u Americi postale angažovane i na komandnim pozicijama u oružanim snagama. Najveće angažovanje žena u vojnoj službi zabeleženo je u ratu u Persijskom zalivu (1991). U Švedskoj je vojna profesija na početku 21. veka dozvolila ženama da postanu oficirke i komandantkinje tenkovskih jedinica i pilotkinje borbenih aviona. U Izraelu su vojne jedinice za žene bile otvorene od 2000-tih godina, sticanjem mogućnosti služenja vojnog roka. Dalja analiza pokazuje da je ženama Južnoafričke republike zakon dozvolio ulazak u pešadiju, artiljeriju, oklopne jedinice, ratne brodove i borbene pilote. Primeri žena koje su dosegle generalske činove u oružanim snagama svojih zemalja (Kanada, Izrael, Pakistan, Velika Britanija, Alžir, Filipini, Francuska, Hrvatska, Slovenija) posebno ostavljaju pečat. U Kanadi je 2016. godine pukovnica Dženi Kerignan unapređena u čin brigadne generalice, u SAD je generalica vazduhoplovstva Lori Robinson 2016. postala prva oficirka najvišeg ranga u vojnoj istoriji SAD, koja je vodila komandu borbenih jedinica. Od država u okruženju pomenućemo Sloveniju gde je Alenka Ermenc imenovana za načelnicu Generalštaba slovenačke vojske i to je prvi put da je jedna žena na pomenutom položaju.

Treće poglavlje, *Inkluzivnost u domenu smanjenje rizika*, autorke posvećuju elementarnim nepogodama (kiše u Kini, požari u Americi, vulkani u Indoneziji, klizišta i uragani širom sveta) i aktuelnom periodu prožetim pojavom pandemije Covid-19 u kojima je prisutnost žena bila od velikog rizika. Naime, svest o globalnom gubitku ženske populacije u katastrofama

postala je vidljiva krajem XX i početkom XXI veka pojavom brojnih nepogoda. Dr Mršević i mr Janković nakon analitičkog pristupa zaključuju da su najveći teret podnele žene na zdravstveno nebezbednim poslovima (zdravstvo, trgovina, ugostiteljstvo, obrazovanje), te pozivaju institucije na solidarnost i komunikaciju, kao i dodeljivanje rukovodećih pozicija ženama u upravljanju reakcijama na katastrofe. Ovim postupkom obe rodne grupe adekvatno bi odgovorile izazovima (katastrofama/nepogodama) sa kojima se suočavaju, čime bi bezbednost žena bila povećana. Dakle, neophodno je uspostaviti rodnu ravnopravnost u domenu prevencije rizika od prirodnih katastrofa kako bi ženska populacija bila manje ugrožena i izložena riziku koji prouzrokuje katastrofe.

Poslednje stranice knjige sadrže Zaključak („Ono što je dobro za rodnu ravnopravnost, dobro je i za ekonomiju i za celo društvo“), sažetak na engleskom jeziku (Inclusive security), kao i recenzije koje potpisuju prof. dr Marjana Pajvančić, prof. dr Miomira Kostić i prof. dr Zoran Pavlović. Biografijama dr Zorice Mršević i mr Svetlane Janković knjiga dobija svoju punu formu.

Na osnovu izloženih shvatanja možemo zaključiti da monografija predstavlja značajan naučni doprinos u osvetljavanju novog koncepta inkluzivne bezbednosti u oblasti rodne ravnopravnosti. Važnost ovog rada je u naučno zasnovanom zalaganju za uvođenje inkluzivne bezbednosti u procesima izgradnje mira. Monografija na odličan način promovise koncept rodne ravnopravnosti s aspekta ljudskih prava žena i predstavlja doprinos inkluziji kao modelu savremenog i pragmatičnog društva.

doc. dr Milena Žikić
Farmaceutski fakultet, Novi Sad